

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUMBİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TARİH
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Osmanlıca Tarihi Metinler II	TAR202	4	3 + 0	5,0	Zorunlu
Birim Bölüm	Tarih - Lisans ()				
Amaç	Bu ders, öğrencilerin Osmanlı tarih yazım geleneğine ait özgün metinleri hem filolojik hem de tarihsel bağlamda değerlendirme becerisi kazanmalarını amaçlar. Öğrencilere, Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış kaynakların yapısal özelliklerini tanıma ve anlama yetkinliği kazandırılır. Metin çözümleme sürecinde dil, anlatı ve üslup unsurlarının nasıl kullanıldığını uygulamalı örneklerle öğretmek hedeflenir. Ayrıca öğrencilerin arşiv belgeleri, kronikler ve şehnâmeler gibi kaynakları akademik tarihçilik açısından yorumlama yetileri geliştirilir. Bu sayede tarih öğrencileri, birincil kaynaklarla doğrudan çalışarak Osmanlı tarihine dair daha derinlemesine ve eleştirel bir perspektif edinirler.				
Ders İçeriği	Bu ders, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış tarihî metinleri çözümleme, değerlendirme ve yorumlama yetkinliği kazandırmayı hedefler. Osmanlı tarih yazımının temel türleri olan vakayinâme, şehnâme, fetihnâme gibi kaynaklar tanıtılır. Dersin ilk haftalarında Osmanlı Türkçesinin gramer yapısı kısaca tekrar edilir. Öğrencilere transkripsiyon alfabesi ve yazım kuralları örneklerle açıklanır. Kronolojik olarak ilerleyerek erken dönem Osmanlı tarihçiliğinden başlanır. Aşıkpaşazâde ve Neşrî gibi klasik tarih yazarlarının metinlerinden parçalar okunur. Her metnin dilsel özellikleri, dönemsel kelime kullanımı ve anlatım biçimi değerlendirilir. Metinlerdeki dini, siyasi ve toplumsal terimlerin açıklaması yapılır. Metinler okuma, sadeleştirme ve günümüz Türkçesine çeviri olarak üç aşamada ele alınır. Ders boyunca Arapça ve Farsça kökenli tamlamaların çözümü üzerine pratik yapılır. Öğrencilerden her hafta kısa metin parçaları üzerinde transkripsiyon ödevleri beklenir. Erken klasik dönem metinlerinde karşılaşılan tarih düşürme (tarih-i cifri) örnekleri ele alınır. Metin çözümlemelerinde bağlam bilgisi vurgulanır; metin tarihî arka planı ile birlikte değerlendirilir. Osmanlı tarihçiliğinde olay anlatımı, sebep-sonuç ilişkisi ve yorum biçimleri analiz edilir. Şehnâme geleneği çerçevesinde manzum tarih anlatıları tanıtılır. Osmanlı müelliflerinin kullandığı mecazlar, deyimler ve benzetme kalıpları örneklerle açıklanır. Peçevi Tarihi gibi nesir ağırlıklı metinler üzerinden edebî üslup çözümlemesi yapılır. Dersin ortasında öğrencilere kısa metin seçme ve çözümleme ödevi verilir. Naîmâ ve Râşid gibi vakanüvislerin anlatım farkları örnek metinlerle kıyaslanır. Öğrenciler, dönemin sosyo-politik gelişmeleriyle metinler arasında ilişki kurmaya teşvik edilir. Osmanlı tarih metinlerinde anlatı yapısı, kahramanlık anlatısı ve dini referansların işlevi değerlendirilir. XVII. yüzyıl metinlerinde değişen kelime kullanımı ve ifade biçimleri örneklerle gösterilir. Arşiv belgeleriyle tarihî metinler karşılaştırılarak biçimsel ve içeriksel farklar tartışılır. Tersane kayıtları, gazavatnâmeler ve sefâretnâmeler gibi özel metin türleri derse dahil edilir. Öğrenciler, her okuma parçası için içerik özeti, dil analizi ve çeviri metni oluşturur. Osmanlıca metinlerde geçen coğrafi terimler, kurum adları ve idarî kavramlar açıklanır. Metinlerde geçen tarihî şahsiyetler hakkında kısa biyografik bilgiler verilir. Metinlerde geçen hadis, ayet ve klasik şiir alıntılarının kaynağı ve anlamı araştırılır. XVI–XVIII. yüzyıllar arasında yazılmış metinlerdeki üslup dönüşümleri örneklenir. Öğrencilerle birlikte sadeleştirilmiş metinlerin akademik tarih yazımıyla ilişkisi tartışılır. Okunan metinlerin özgün yazmaları ya da tıpkıbasım nüshaları sınıfa getirilir. Paleografi çalışmaları kapsamında rika, divanî gibi yazı biçimlerine örnekler gösterilir. Öğrencilere Osmanlıca kaynak kullanımında dikkat edilmesi gereken etik ve yöntem ilkeleri öğretilir. Osmanlı tarihçiliğinde nesnellik-ideoloji ilişkisi, metinler üzerinden tartışılır. Vakayinâmelerdeki tekrarlar, örüntüler ve olay örgüsü yapısal olarak analiz edilir. Dersin sonunda öğrenciler bir metni transkribe eder, açıklamalarla çevirir ve analiz eder. Vezir, paşa, kadı gibi unvanların metinlerdeki anlam genişlemesi üzerine durulur. Osmanlı tarih yazımında kullanılan zaman ifadeleri ve anlatım kipleri çözümlenir. Öğrenciler bireysel ya da grup olarak bir metin çözümlemesi projesi hazırlar. Sınavlarda okuma, yazma, çeviri ve yorumlama düzeyinde çok yönlü değerlendirme yapılır. Öğrenciler, günümüz akademik çalışmalarında Osmanlıca metinlerin nasıl kullanıldığını öğrenir. Metinlerdeki anlatı öğeleriyle tarihsel gerçeklik ilişkisi sorgulanır. Osmanlıca tarihî metinler ile modern tarih metinleri arasında dil ve üslup farkları gösterilir. Ders kapsamında seçilen metinler dijital ortamlarda okunarak teknoloji destekli okuma teknikleri tanıtılır. Öğrenciler, sözlük ve yardımcı kaynak kullanımı konusunda yönlendirilir. Osmanlıca tarihî metinlerin dijitalleştirilmesi ve veri tabanı kullanımı kısaca tanıtılır. İlgili müzeler ve arşiv kurumlarıyla (örneğin: Osmanlı Arşivi, Süleymaniye Kütüphanesi) sanal geziler önerilir. Dersin son haftasında öğrenciler bir sunumla seçtikleri metni sınıfa tanıtır. Akademik çeviri ve yayın hazırlığı konusunda temel kurallar örneklerle öğretilir. Bu ders sonunda öğrenciler, Osmanlıca tarihî metinleri hem dil hem de tarihî içerik açısından yetkin biçimde çözümleyebilir.				

	KAYNAKLAR, Ahmed Cevdet Paşa – Lûgat-ı Cevdet, Ahteri Mustafa Efendi – Ahteri-i Kebîr, Ahteri Mustafa Efendi – Ahteri-i Sagîr, Es’ad Efendi – Lugat-ı Es’ad Efendi, Hacı Paşa – Lugat-ı Hacı Paşa, Hâfız Mehmed – Tuhfe-i Şâhidî, Hâlet Efendi – Lugat-ı Hâlet, Hayrullah Efendi – Lugat-ı Hayrullah Efendi, Hoca Neş’et – Lûgat-ı Neş’et, Hoca Sâdık – Lugat-ı Sâdık, İbn Kemal – Risale fî Kelimât, İbnü'l-Mustafâ – Cevâhirü'l-Lügât, Kâmil Paşa – Kâmil Paşa Lûgatı, Lâtîf Efendi – Lugat-ı Lâtîf, Mehmed Cemaleddin – Lûgat-ı Cemaleddin, Mehmed Efendi – Lugat-ı Tercüme-i Burhân, Mehmed Emin Efendi – Lûgat-ı Şu’ûrî, Mehmed Fevzi – Lugat-ı Fevzi, Mehmed Reşid – Lûgat-ı Reşid, Mehmed Rifat – Lûgat-ı Rifat, Mehmed Sâdık – Lûgat-ı Sâdık, Mehmed Said – Tuhfe-i Vankulu, Mehmed Şükrü – Lûgat-ı Şükrü, Mehmed Tâhir – Lûgat-ı Osmaniye, Mehmed Tahir Efendi – Nuhbetü'l-Lehce fî Lûgatı'l-Osmaniye, Mustafa Celâleddin Paşa – Lugat-ı Celâl, Mustafa Nûri Paşa – Lugat-ı Mustafa Nûri, Müstakimzade Süleyman – Târîhçe-i Lugat, Mütercim Âsım – Lugat-ı Âsım, Reşid Efendi – Lûgat-ı Reşid Efendi, Sâmî Efendi – Lûgat-ı Sâmî, Seyyid Mehmed – Târîh-i Lûgat, Sirâceddin Ali Han – Sihâhü'l-Cevherî, Süleyman Paşa – Lugat-ı Süleyman Paşa, Şâhidî İbrahim Dede – Tuhfe-i Şâhidî, Şemseddin Samî – Kâmûs-ı Türkî, Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi – Lehçe-i Osmani, Vankulu Mehmed Efendi – Vankulu Lûgatı, Vehbî Efendi – Nuhbetü't-Tullâb, Yusuf Ağa – Envârü'l-Mu’ciz, Zemaşşerî – Mukaddimetü'l-Edeb, Zeynelabidin Efendi – Tuhfe-i Vehbî, .. ÇALIŞMA ESERLERİ, .. Abdullah Uçman – Osmanlı Türkçesi Öğretimi, Ahmet Ağırakça – Osmanlı Türkçesi Yazı Rehberi, Ahmet Ak – Arap Harflî Türkçe Metinlerde Dil Bilgisi, Ahmet Cevat Eren – Osmanlıca Grameri, Ahmet Nezîh Galitekin – Osmanlı Türkçesi Yazı ve Dilbilgisi, Ahmet Topaloğlu – Osmanlı Türkçesinde Gramer Yapıları, Ali Fuat Başgil – Osmanlıca Dilbilgisi Notları, Baki Asiltürk – Osmanlı Türkçesi Uygulamalı Dilbilgisi, Cem Dilçin – Türkçe ve Osmanlıca Üzerine, Doğan Aksan – Eski Türkçeden Osmanlı Türkçesine, Enver Gökçe – Osmanlı Türkçesi Alıştırma Kitabı, Erhan Aydın – Osmanlı Türkçesi Okuma ve Yazma Kılavuzu, Faruk Kadri Timurtaş – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Faruk Kadri Timurtaş – Osmanlı Türkçesi Grameri, Ferit Devellioğlu – Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Tuncer Gülensoy – Osmanlı Türkçesi Yapı Bilgisi, Halil Demir – Osmanlı Türkçesi El Kitabı, Hasan Akay – Osmanlı Türkçesinde Fiiller, Hasan Eren – Türk Dilinde Yapı Bilgisi ve Osmanlıca, Hayatî Develi – Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2-3, Hayrullah Örs – Klasik Osmanlı Türkçesi Dersleri, Hicabi Kırılancı – Osmanlı Türkçesinde Zamanlar, Hüseyin Vassaf – Sarf-ı Osmanî, İsmail Gaspralı – Tercüme ile Dil Öğretimi Üzerine Yazılar, İsmail Hakkı Uzunçarşılı – Osmanlıca Ders Notları, İsmail Parlatır – Osmanlı Türkçesine Giriş, M. Nihat Özön – Dilbilgisi Açısından Osmanlıca, Mehmed Esad – Kavaid-i Osmaniye, Mehmet Kanar – Osmanlıca Dersleri, Muharrem Ergin – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Mustafa İsen – Osmanlı Türkçesi Öğretim Rehberi, Mustafa Koca – Metinlerle Osmanlı Türkçesi, Mustafa Özkan – Osmanlı Türkçesi, Necat Birinci – Osmanlıca Gramer Çalışmaları, Nihad Sami Banarlı – Türkçenin Grameri ve Osmanlıca İlişkisi, Niyazi Berkes – Osmanlıca Dersleri, Nurettin Demir – Eski Türkçe ve Osmanlıca, Orhan F. Köprülü – Osmanlı Türkçesi Morfolojisi, Recep Demir – Osmanlıca Sarf ve Nahiv Usûlü, Reşat Kaynar – Osmanlıca Yazım ve Gramer Rehberi, Sadık Kemal Tural – Osmanlı Türkçesi ve İmlası, Selahattin Batu – Arapça ve Osmanlıca Dilbilgisi, Süleyman Sırmı – Kavaid-i Türkiyye, Süleyman Şükrü – Sarf-ı Türkî, Şemseddin Samî – Kavaid-i Osmaniye, Şerafettin Turan – Türk Dilinin Tarihi Gelişimi, Yusuf Gedikli – Eski Türkçeden Osmanlıcaya, Yusuf Gedikli – Osmanlı Türkçesi Dersleri, Zeynep Korkmaz – Osmanlı Türkçesinin Grameri
--	---

Hafta	Konu
1	Derse giriş, Osmanlıca tarihi metinler dersinin amacı, kapsamı ve temel kaynakların tanıtımı yapılır.
2	Osmanlı Türkçesinin dil özellikleri, alfabe yapısı ve transkripsiyon kuralları anlatılır.
3	Osmanlı tarih yazım geleneği ve tarihî metin türleri (vakayinâme, fetihnâme, şehname vb.) tanıtılır.
4	Aşıkpaşazâde'nin kroniğinden seçilmiş metinler üzerinden Osmanlıca okuma ve çeviri çalışması yapılır.
5	Neşri ve Tursun Bey gibi klasik tarih yazarlarından pasajlar çözümleme çalışmasına konu edilir.
6	XVI. yüzyıl metinlerinde dil özellikleri incelenir, Peçevi Tarihi'nden örnek metinler okunur.
7	Arapça ve Farsça terkiplerin çözümü, metinlerdeki dua ve temenni kalıplarının okunması üzerinde durulur.
8	Ara Sınav
9	Naîmâ ve Râşid Tarihleri'nden seçmeler üzerinden anlatım dili, süslü üslup ve tarihî bağlam değerlendirilir.
10	Osmanlıca metinlerde geçen kavramların bugünkü Türkçedeki karşılıkları ve anlam evrimi tartışılır.
11	Tersane, deniz seferi ve kaptanpaşalık konulu metinlerden alıntılar ile tematik okuma yapılır.
12	Öğrencilerden seçilmiş Osmanlıca metinlerin transkripsiyon ve sadeleştirmesini yapmaları istenir.
13	Metinlerde geçen tarihî şahsiyetler, olaylar ve yer adları üzerinden içerik çözümlemesi yapılır.
14	Yazma eser örnekleri tanıtılır; rika, divanî, ta'lik yazı örnekleri üzerinde durulur.
15	Öğrenciler kendi seçtikleri bir metni okuyup çevirerek sınıf sunumu yapar.
16	Yarıyıl Sonu Sınavı

Ders İş Yüğü	Çalışma Türü / Öğretim Metotlar	Süresi (Saat)	Sayısı
Dinleme ve anlamlandırma	Ders	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Tartışmalı Ders	14	3
Önceden planlanmış özel beceriler	Problem Çözme	14	2
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme, takım çalışması	Beyin Fırtınası	12	1
Ara Sınav 1		1	1
Kısa Sınav 1		1	1
Final		1	1
Ders İş Yüğü:		127	
AKTS (Ders İş Yüğü / 25.5):		4,98	

Program Çıktıları	
1	Tarihi olayları anlamak için kronolojinin ve salt anlatının yeterli olmayacağını, farklı bilim dallarının sağlayacağı imkânlardan yararlanmak gerektiğinin farkına varmıştır.
2	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir.
3	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiği bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder.
4	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir.
5	Sahasıyla ilgi çalışmaları yetkin bir şekilde ve inisiyatif kullanarak yapabilir.
6	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceği engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
7	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan, bunlara sadık kalır.
8	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur. Bu sayede bilimsel heyecanını sürekli canlı tutar ve akademik körelmeye maruz kalmaz.
9	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar.
10	Ülkenin kültürel, medeni ve millî varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır.
11	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki, hem de insani anlamda güçlü tutar.
12	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir.
13	Tarih alanının gerektirdiği bilgisayar yazılımı ve donanımı bilgisine sahiptir; bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.
14	Tarih metodolojisini kullanarak, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
Öğrenci, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış tarihî metinleri doğru şekilde okuyup transkribe edebilir.	3	4	5	4	5	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Osmanlıca metinlerde geçen terim, deyim ve dil yapılarının anlamını tarihî bağlamı içinde yorumlayabilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Farklı dönemlere ait Osmanlı tarihî metinlerinin dil ve üslup özelliklerini karşılaştırarak analiz edebilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Klasik tarih yazarlarının eserlerinden alınan pasajları günümüz Türkçesine aktarabilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Osmanlıca tarihî metinleri içerik, kaynak değeri ve anlatı biçimi açısından eleştirel bir bakışla değerlendirebilir.	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Ortalama Değer	3	4	3,4	4	3,4	4	3	4	3	4	3	4	3	4